Άγιον Όρος και Ευρωπαϊκή κοινότης (Αρχιμ. Βασίλειος Γοντικάκης)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 23 Ιανουαρίου, 2006

Βρισκόμαστε στὸ Λουξεμβοῦργο, στὴν καρδιὰ τῆς Εὐρώπης, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ πραγματοποιήση τὴν ἑνότητα τῶν λαῶν της. Βρισκόμαστε ταυτόχρονα ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴν πρώην Σοβιετικὴ Ἕνωσι, ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ κατέρρευσε, χωρὶς νὰ πετύχη τὸ ὅραμα τῆς ἑνότητος ποὺ ἐπεδίωκε, τῶν δικῶν της λαῶν. Αὐθόρμητα τίθεται τό ἐρώτημα: **Μήπως τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὡς μία ἰδιότυπη ὑπερχιλιετὴς δημοκρατία μοναχῶν προερχομένων ἀπὸ διαφόρους τόπους καὶ λαούς, ἔχει νὰ μᾶς πῆ κάτι γιὰ τὰ ἀνωτέρω γεγονότα; τὴν κατάρρευσι τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ τὴν ἐκκολαπτόμενη ἑνότητα τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν;**

Μπορῶ νὰ σᾶς πῶ πῶς εἶναι διοργανωμένη αὐτὴ ἡ ὑπερχιλιετὴς δημοκρατία τῶν μοναχῶν. Μπορῶ νὰ σᾶς πῶ ὅτι εἶναι εἴκοσι Μονὲς μὲ μοναστηριακὰ ἐξαρτήματα στὴν περιοχή των, Κελλιά, Σκῆτες καὶ ἡσυχαστήρια. Κάθε μιὰ Μονὴ εἶναι αὐτοδιοίκητος ὀργανισμός. Ὑπάρχει ὅμως στὶς Καρυές, τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἡ Ἱερὰ Κοινότης, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς εἴκοσιν ἀντιπροσώπους τῶν εἴκοσι Μονῶν. Ἡ Ἱερὰ Κοινότης, ὡς ἡ ἀνωτέρα διοικητικὴ ἀρχὴ τοῦ τόπου, ἀσχολεῖται μὲ τὰ γενικῆς φύσεως προβλήματα. Οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος εἶναι ὑποχρεωτικὲς γιὰ τὶς Μονές.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι σαφῆ καὶ κατανοητά. Δὲν βρίσκεται ὅμως ἐκεῖ τὸ μυστικὸ τῆς δυνάμεως ποὺ κρατᾶ τὸ Ἅγιον Ὄρος στὴ ζωὴ πάνω ἀπὸ χίλια χρόνια. Ὅλα αὐτὰ εἶναι κτιστά, ἀνθρώπινα πρότυπα διοικήσεως. Μόνα τους δὲν παρουσιάζουν κάτι τὸ ἰδιαίτερο καὶ μοναδικό. Τὸ μοναδικὸ καὶ ἰδιαίτερο ποὺ συγκρατεῖ στὴ ζωή τὸ Ὄρος, εἶναι ὁ πρὸς τὸν ἄνθρωπο σεβασμός, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπό τὴν ὀρθὴ πίστι καὶ βίωσι τοῦ γεγονότος τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς δυνατότητος θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Peguy ἔλεγε: Γιὰ νὰ φθάση ἐκεῖ ποὺ ἔφθασε ὁ πολιτισμός μας, σημαίνει ὅτι κάποιο λάθος θεολογικὸ ἔχει γίνει[1]. Ἡ ἀντοχὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους βρίσκεται ἀκριβῶς στὴν Ὀρθόδοξη πίστι του, στὸ ὅτι δὲν ἔγινε σ' αὐτὸ θεολογικὸ λάθος.

Ἔτσι, τό Ἅγιο Ὄρος εἶναι ὁ τόπος ὅπου τιμᾶται ὁ ἄνθρωπος. Δίδεται τὸ πρωτεῖο στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ σωτηρία του, καὶ ὄχι στὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐνδοκοσμικῶν

δραστηριοτήτων του.

Ἀλλά, γιὰ νὰ σεβαστῆς τόν ἄνθρωπο, δὲν εἶναι κάτι τόσο ἁπλό. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα πλάσμα ἀνυπόφορο, ἀπαιτητικὸ καὶ ἀχόρταγο. «Ἡ γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν δίψα ἀπείρου τινὸς δεῖται ὕδατος, ὁ δὲ κόσμος πεπερασμένος»[2]. Ζητᾶ πολλά. Καὶ ὅλα νὰ τοῦ τὰ δώσης, ὅλο τὸν κόσμο νὰ τοῦ χαρίσης, πάλι δὲν εἶναι ἱκανοποιημένος. Καὶ δικαιολογημένα: «Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;»[3].

Ἡ συνεχὴς ὑπέρβασις. Τά πάντα γέγονε καινὰ

Ὁ ἄνθρωπος ζητᾶ τὴ συνεχὴ πορεία καὶ πρόοδο. Θέλει νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴ στέρησι, τὴν κακία, τὴν ἄγνοια. Ἐὰν φθάση, ὅσο τοῦ εἶναι δυνατό, στὴν ἀρετὴ καί στὴ γνῶσι, δέν ἀναπαύεται. Θέλει νὰ πάη παραπέρα. Καὶ διαπιστώνει ὅτι οἱ ἀπαιτήσεις καὶ ἐφέσεις του ξεπερνοῦν τὴν ἀντοχὴ καὶ τὴ φύσι του.

Ἀλλὰ ὑπάρχει μιὰ δύναμι ποὺ τὴν τελευταία στιγμὴ ἐπεμβαίνει, δρᾶ σωτηρίως καὶ τοῦ χαρίζει τὰ ἀνέφικτα.

Ὅταν ἀνάγκασαν τὸν ἀπόστολο Παῦλο νὰ μιλήση γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀπεκάλυψε τὸ μυστικό του λέγοντας: «Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων... ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ»[4].

Δὲν ἀνέβηκε μὲ τὶς δυνάμεις του ὁ Παῦλος στὸν τρίτο οὐρανό, ἀλλὰ ἡρπάγη. Ὁ ἴδιος ἔφθασε «ἐν Χριστῷ» -ὑπογραμμίζομε αὐτὸ τὸ «ἐν Χριστῷ»- στὸ σημεῖο νὰ εἶναι ἄξιος τῆς ἁρπαγῆς. Ἔφθασε ἐκεῖ ὅπου γίνεται ἡ ἁρπαγή.

Ἡ ἴδια πορεία ὑπάρχει καὶ στὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅλος ὁ ἀγώνας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τῶν Προφητῶν, τῶν Δικαίων, καταλήγει στὴν Παναγία, τὴν ἁγνή, ταπεινὴ κόρη τῆς Ναζαρέτ. Ἀπό ἐκεῖ ἀρχίζει νὰ ἐνεργῆ ἄλλη δύναμι.

Λένε οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ὁ σκοπός τῆς δημιουργίας εἶναι νὰ φθάση στὴν Παναγία, τὸ ἄνθος τὸ καλὸν καὶ ὡραῖον τῆς Παρθένου, τὸ ὁποῖο μπορεῖ, μὲ τὴν ἐπισκίασι τοῦ Πνεύματος, νὰ δέση τὸν καρπὸ τὸν οὐράνιο, νὰ φέρη στὴ γῆ τὸν Θεάνθρωπο.

Ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας λέει: Ὅταν ὁ Θεός, μετά τή δημιουργία, εἶδε ὅτι τὰ πάντα ἦταν καλά λίαν, αὐτὸ τὸ «καλὰ λίαν» ἀφοροῦσε στὴν καλοσύνη καὶ στὸ κάλλος τὸ πνευματικὸ τῆς Παρθένου[5].

Ἔτσι, ἡ Παναγία γίνεται ἱκανὴ νὰ δεχθῆ τὸν ἀρχαγγελικὸ ἀσπασμό, κατὰ τὸν Εὐαγγελισμό. Καὶ ἑκουσίως -μὲ τὴν ἐλευθέρα θέλησι της- νὰ πῆ τὸ «ναί». Νά πῆ τὸ

«γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου»[6]. Ἂς γίνη σὲ μένα, στὴ ζωή μου, στὴν ὕπαρξί μου, ὅπως ἐσύ θέλεις.

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ Παναγία δὲν εἶναι ἁπλῶς ἡ ἐνάρετη κόρη, ἡ ὁποία μὲ θεῖα νοήματα εὑρίσκεται πάντοτε κοντὰ στὸν Θεό, ἀλλὰ εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία διὰ τῶν ἀχράντων αἱμάτων της σαρκοποιεῖ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ὅπως ὅλη ἡ παράδοσι καὶ ὁ ἀγώνας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καταλήγει στὴν πιὸ καθαρὴ καὶ ἀμόλυντη κόρη, τὴν ἱκανὴ νὰ σαρκώση τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ, ἔτσι ὅλη ἡ ἑλληνικὴ ἀναζήτησι καὶ πάλη τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καταλήγει στὴν πιὸ λεπτὴ γλώσσα, τὴν ἱκανὴ νὰ ἐκφράση, ὅσο εἶναι δυνατόν, μὲ κτιστὲς λέξεις τὸν ἄρρητο καὶ ἄφατο Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Χρειαζόταν ἡ Παναγία γιὰ τὴ σάρκωσι τοῦ Λόγου. Χρειαζόταν ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα γιὰ τὴ διατύπωσι τοῦ ἀρρήτου.

Ὁ δὲ Θεάνθρωπος Κύριος διὰ τῆς σαρκώσεως καὶ ἐμφανείας Του κρύπτεται. Καὶ γινωσκόμενος μένει ἄγνωστος.

Προχωροῦμε ἔτσι στὴν ἐλευθερία τῆς καινῆς κτίσεως. Στὸ ξεπέρασμα τοῦ ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Πέρα ἀπὸ τὴν ἀρετὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Πέρα ἀπὸ τὴ σοφία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Γι' αὐτό, λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος:

«Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι

Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι

ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον

Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν

αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι,

Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν»[7].

«Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε. Ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα»[8]. Σχίζεται τό καταπέτασμα τῆς φθορᾶς καὶ τῆς σχετικότητος «ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω»[9], καὶ περνοῦμε πέρα ἀπὸ τὰ σχετικὰ καί περιορισμένα, στὰ ἐπέκεινα, ἄναρχα καὶ ἀτελεύτητα. «Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις»[10].

Βρισκόμαστε ἤδη πέρα ἀπὸ τὴ νομικὴ ἀρετὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Γι' αὐτό, λέει πάλιν ὁ Ἀπόστολος: «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα»[11].

Καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη σοφία: «Ἐπειδὴ... οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας»[12].

Ὁπότε, δὲν ἔχομε τὴ νομικὴ αρετή, ποὺ εἶναι «κατάρα», ἀλλὰ τὸ θαῦμα τῆς Παναγίας, ποὺ ἀναδεικνύει τὴν ἀνθρώπινη φύσι θεοτόκον, θεογεννήτριαν.

Καὶ δὲν ἔχομε τὴ σοφία τὴν ἀνθρώπινη, διὰ τῆς ὁποίας μποροῦμε νὰ φθάσωμε σὲ μιὰ κάποια ἀμυδρὰ γνῶσι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴ μωρία τοῦ κηρύγματος, διὰ τῆς ὁποίας φθάνομε στὴν ἴδια τὴ σωτηρία.

Ὅπως μιλοῦμε γιὰ τὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς Θεοτόκου καὶ γιὰ τὸ ξεπέρασμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς καὶ τὴ μετάβασι στὸ μυστήριο τῆς θεοτοκίας, μποροῦμε νὰ μιλήσωμε γιὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ μυστήριο τῆς θεολογίας. Ὅταν οἱ Ἕλληνες ζήτησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ, ὁ Κύριος εἶπε: «Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»· καὶ ἀμέσως προσθέτει: «Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει»[13].

Συνήθως λέγεται (καὶ ἔτσι εἶναι) ὅτι αὐτὸ τὸ λέγει ὁ Κύριος γιὰ τὸ δικό Του πάθος καὶ τὴ δική Του ἀνάστασι. Ἀλλὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι σχετίζεται καὶ μὲ τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία: Ἦλθε ἡ ὥρα ὅλη ἡ ἑλληνικὴ σοφία καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ μακρὺς καὶ τιτάνιος ἀγώνας τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν ἐπίτευξι τοῦ ἀληθινοῦ καὶ τοῦ ὡραίου στὴν πολιτεία, τὴ ζωὴ καὶ τὴν τέχνη, σὰν τὸν σπόρο, νὰ ταφῇ μέσα στὴ γῆ, γιὰ νὰ ἀνατείλῃ θείᾳ χάριτι ἡ νέα δημιουργία, ἡ πατερικὴ θεολογία, οἱ μεγάλοι ἅγιοι Πατέρες οἱ ὁποῖοι «τὸ μυστήριον τῆς θεολογίας τρανῶς παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ»[14].

Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, ὁ μεγάλος Ρῶσος θεολόγος τοῦ αἰώνα μας, λέγει ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς ἔχει καταστῆ αἰώνια κατηγορία τῆς χριστιανικῆς ὑπάρξεως[15]. Καὶ ἐδῶ δὲν ἐννοοῦμε τὸν φυλετικὸ ἑλληνισμό, ἀλλὰ τὸν ἑλληνισμὸ τοῦ δόγματος, τῆς Λειτουργίας καὶ τῆς εἰκόνος.

Ἔχομε λοιπόν αὐτὴ τὴ σοφία, ποὺ φαίνεται μωρία, γιατὶ εἶναι πλησμονὴ σοφίας. Ἔχομε τὴ μετάβασι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους στοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι εἶναι θεόπνευστοι, θεοκίνητοι. Δὲν μανθάνουν, ἀλλὰ πάσχουν τὰ θεῖα. Καὶ μᾶς μεταγγίζουν τὴ χάρι τοῦ Πνεύματος, ποὺ τοὺς πλημμύρισε καὶ φωτίζει καὶ θεώνει ἔσωθεν τὸν ἄνθρωπο. Ὁ καθένας κοντά τους νοιώθει ἄνετα, νοιώθει μεγάλος.

Ὅλα γίνονται διὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς χάριν τοῦ ἀνθρώπου

Τίποτε δὲν πραγματοποιεῖται ἔξω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἢ ἁπλῶς μπροστὰ στὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ μέσα σ' αὐτόν, διὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς χάριν τοῦ ἀνθρώπου.

Σώζεται θείᾳ χάριτι ὅλος ὁ ἄνθρωπος. Δὲν διδάσκεται ἀπ' ἔξω. «Ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ[16]».

Δὲν ὑπάρχει κάποια ἐξωτερικὴ αὐθεντία, ποὺ ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ καὶ παρὰ τὴ θέλησι τοῦ ἀνθρώπου, ἀποφασίζει καὶ διοικεῖ. Ὑπάρχει μιὰ δύναμις ἀγάπης ποὺ μᾶς κοινοποιεῖται σαρκούμενη.

Καὶ ὁ Κύριος δὲν ἦλθε διὰ τῆς σαρκώσεως νὰ κάνη κάτι μὲ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς διοργανώση τὸν πρόσκαιρο βίο τους ἢ νὰ τοὺς στρατεύση σὲ μιὰ προσπάθεια πολιτικὴ ἢ κοινωνική, ἀλλὰ νὰ κάνη κάτι μὲ τὸν ἄνθρωπο, νὰ σώση τὸν ἄνθρωπο, νὰ τὸν ὑψώση «εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα»[17].

Ὁ Θεός Λόγος γίνεται αὐτὸ ποὺ εἴμαστε, χαρίζοντάς μας τὴ δυνατότητα νὰ γίνωμε αὐτὸ ποὺ Ἐκεῖνος εἶναι. Καὶ νὰ ἔχωμε ὅλα ὅσα Αὐτὸς ἔχει, «χωρὶς τῆς κατ' οὐσίαν ταυτότητος»[18].

Δὲν ἦλθε ὡς δυνατός, γιὰ νὰ μᾶς κάμη διαφήμισι τῆς δυνάμεώς Του, τῆς ἁγιότητός Του, καὶ νὰ ὑπογραμμίση τὴ δική μας μικρότητα καὶ φτώχεια. Δὲν σώζει τὸν ἄνθρωπο ὑποτιμώντας τον.

Δὲν ἦλθε, ὅπως φανερώθηκε ὁ Θεός στὸ ὄρος Σινᾶ, μὲ ἀστραπὲς καὶ βροντές. Ἦλθε ὡς ἀδύναμο νεογνό, τὸ ὁποῖο μᾶς βοηθεῖ μὲ τὸ νὰ ζητῆ, νὰ χρειάζεται βοήθεια ἀπὸ μᾶς. Ἔτσι, τιμᾶ τὸν ἀτιμασθέντα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, δίδοντάς του τιμὴ καὶ ὑπόστασι.

Διὰ τῆς σαρκώσεως ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου γίνεται ὑπόστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἔτσι, λαμβάνει ὑπόστασι ὁ πρὶν ἀνυπόστατος. Λαμβάνει ὄνομα ὁ πρὶν ἀνώνυμος.

Δὲν ξεδιψᾶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ νὰ τοῦ προσφέρη κάποιος ἕνα ποτήρι νερό, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ γίνη ὁ ἴδιος «πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον»[19]. Καθένας μπορεῖ νὰ γίνη πηγὴ ζωῆς: «Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν»[20].

Ἐπίσης, τὴ Θεοτόκο δὲν τὴ βλέπει ὁ ἄνθρωπος ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, καὶ τὴ θαυμάζει. Ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ δυνατότης ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, ὁ καθένας, διὰ τῆς ταπεινώσεως, διὰ τῆς συντριβῆς, διὰ τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἀγάπης, νὰ δεχθῆ μέσα του τὴν ἀνάπαυσι, τὴ γλυκύτητα τοῦ Πνεύματος, καὶ νὰ συλλάβη καὶ νὰ γεννήση τὴ χαρὰ

ποὺ νικᾶ τὸν θάνατο.

Ἔτσι, ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος γίνεται κατὰ χάριν θεοτόκος. Καὶ τὸ μυστήριο τῆς θεοτοκίας τὸ βλέπει νὰ πραγματοποιῆται μέσα στὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό: «Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐφάπαξ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἀεὶ γεννᾶται θέλων κατὰ πνεῦμα διὰ φιλανθρωπίαν τοῖς θέλουσι καὶ γίνεται βρέφος, ἑαυτὸν ἐκείνοις διαπλάττων ταῖς ἀρεταῖς»[21].

Ὅλα γίνονται μέσα στὸν ἄνθρωπο, δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ, καὶ ὄχι ἔξω ἀπ' αὐτόν, κατὰ φενάκην καὶ φαντασίαν.

Ἀκριβῶς γι' αὐτό, ὅταν κατὰ τὴν ὥρα τῆς σταυρώσεως ζητοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ κατέβη ἀπὸ τὸν Σταυρό, γιὰ νὰ πιστεύσουν, δὲν ἔκανε κάτι τέτοιο. Δὲν ἦλθε νὰ ἐντυπωσιάση κάποιους πρόσκαιρα, μὲ ἐξωτερικὲς θαυματουργίες. Κατέβηκε νεκρὸς ἀπὸ τὸν Σταυρό. Κατέβηκε στὸν Ἅδη. Νίκησε τὸν θάνατο, καὶ ἐλευθέρωσε ὅλες τὶς σειρές τῶν πεπεδημένων.

Κατεβαίνει στὸν Ἅδη, στὴν ἀπόγνωσι κάθε κατερραγμένου καὶ μοναχικοῦ, καὶ τὸν ἀνυψώνει στὸ φῶς τῆς αἰωνίου ζωῆς. Καὶ τὸ θαῦμα τὸ ζῆ ὁ καθένας προσωπικά, συνειδητοποιώντας τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμο καὶ τὸν ἄνθρωπο.

Ἀνατροπὴ τοῦ συνηθισμένου τρόπου ἐξουσίας

Ἡ καινὴ κτίσις, ποὺ ἐγκαινιάζεται μὲ τὸν λόγο καὶ τὴ διαγωγὴ τοῦ Κυρίου, εἶναι ἀνατροπὴ τῆς καθεστηκυίας τάξεως: «Οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν... καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν»[22].

Ὑπάρχει μιὰ ψεύτικη καὶ πρόσκαιρη ἐξουσία αὐτῶν ποὺ κατεξουσιάζουν τοὺς ἄλλους. Ὑπάρχει μιὰ ἀληθινὴ καί μόνιμη ἐξουσία αὐτοῦ ποὺ θυσιάζεται, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἄλλοι. Ὁ τρόπος ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ κένωσι, ἡ προσφορὰ ἀγάπης.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὑπερασπίζεσαι τὴν ἀλήθεια σου φανερώνει τὸ περιεχόμενό της. Ὅταν τιμωρῆς, καταδικάζης τὸν ἄλλον, ἐπειδὴ ἀρνεῖται τὴν ἀλήθεια σου, σημαίνει ὅτι ἡ ἀλήθεια σου εἶναι ψέμμα, εἶναι ἀπάτη. Δὲν πρόκειται νά βοηθήση οὔτε ἐσένα οὔτε κανέναν ἄλλο. Δὲν ἔχει δύναμι νὰ σώση τὸν ἄνθρωπο. Θὰ τὸν βασανίση. Καὶ πρέπει νὰ περιμένης ἀπὸ τὴ βαθιὰ ἀνθρώπινη φύσι καὶ ὑγεία τὴν ἀναπόφευκτη καὶ καταλυτικὴ κατὰ τῆς θεωρίας σου ἀντίδρασι καὶ τὴν κατάρρευσι τοῦ τεχνητοῦ παραδείσου σου, μέσα στὰ συντρίμμια τοῦ ὁποίου θὰ ταφῆς καὶ σύ.

Αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος ὅλων τῶν ὁλοκληρωτικῶν συστημάτων, πού, ὅταν εἶναι πολιτικά, προσλαμβάνουν θρησκευτικὸ χαρακτήρα, γιὰ νὰ καλύπτωνται ἀπὸ κάποια ψευδαίσθησι μυστηρίου. Καὶ ὅταν εἶναι θρησκευτικά, ἀποκτοῦν κρατικὴ ὑπόστασι καί ἐξουσία, γιὰ νὰ ἐξασφαλίζουν δυναμικὰ τὴν προστασία τους.

Ὅποιος ἀμύνεται βιαίως γιὰ τὴν ἀλήθεια του δείχνει ὅτι αὐτὴ εἶναι ξένη πρὸς τὴ φύσι τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ σώση τὸν ἄνθρωπο· ἀλλὰ πρέπει νὰ θυσιαστῆ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ σωθῆ αὐτὴ ἡ ψευδὴς δοξασία, ἡ οὐτοπία ποὺ προβάλλεται ὡς Ἀλήθεια. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει πληρώσει μὲ τὴ ζωή του πολλὲς τέτοιες οὐτοπίες.

Πόσες χιλιάδες, πόσα ἑκατομμύρια ἄνθρωποι καταδικάστηκαν σὲ ἀτέλειωτα βασανιστήρια καὶ θάνατο, γιατὶ δὲν δέχτηκαν τὶς ἐπιβαλλόμενες διὰ τῆς βίας δοξασίες! Πόσοι ἄλλοι κατέστρεψαν, δηλητηρίασαν τὴ φύσι καὶ ὕπαρξί τους μὲ τὸ νὰ γίνουν δήμιοι καὶ φονεῖς τοῦ ἀνθρώπου! Πόσοι καὶ σήμερα εἶναι καταδικασμένοι! Καὶ πόσοι προσπαθοῦν νὰ ἐπεκτείνουν τὴν κυριαρχία καὶ τὴν ἰσχὺ τῶν ἐπὶ μέρους ἀπόψεών τους ὡς σωτήρια λύσι, ἐνῶ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἄλλες μορφὲς τῆς ἴδιας καταδυναστεύσεως γιὰ τὸν ἄνθρωπο!

Ἡ ὄντως ἀλήθεια, ποὺ εἶναι ἀγάπη, συμπεριφέρεται διαφορετικά. Δέχεται νὰ περιφρονηθῆ. Ὁ Κύριος δὲν τιμωρεῖ αὐτούς ποὺ δὲν δέχονται τὸν λόγο Του.

«Ἐάν τίς μου ἀκούση τῶν ρημάτων καὶ οὐ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. Οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον... Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ»[23]. Καὶ ἀκριβῶς σ' αὐτὴ τὴ συμπεριφορὰ καὶ διαγωγή Του βλέπομε τὴ μοναδικότητα καὶ θεϊκότητα τοῦ Κυρίου.

Εἶναι φοβερὴ ἡ δύναμι ποὺ φανερώνεται διὰ τῆς ἀδυναμίας καὶ ἡ κρίσις ποὺ ἐξασκεῖται διὰ τῆς μὴ κρίσεως.

Θὰ θέλαμε νὰ μᾶς κρίνη, γιὰ νὰ ἀρχίσωμε τὸν διαπληκτισμό. Αὐτὸς δέν μᾶς κρίνει, σιωπᾶ, καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ μιὰ στιγμὴ μᾶς συγκλονίζει. Τὸ μαστίγιο τῆς ἀνοχῆς Του μᾶς ξυπνᾶ στὴ ζωή. Ὁ λόγος Του δὲν ἐκφράζει μιὰ ἄποψι. Ἀλλὰ φανερώνει ἤρεμα τὴ φυσιολογία τῆς ζωῆς, «τὸν τρόπον τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως»[24]. Ἔτσι, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ δικαιωθῆ. Γι' αὐτό, παραπέμπει στὴν ἐσχάτη ἡμέρα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλο ὁ Κύριος, ἡ Ἀλήθεια, καὶ ἄλλο ἡ ἐσχάτη ἡμέρα, γι' αὐτό, «νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου»[25]. Ὅλοι κρινόμαστε ἀπὸ τώρα.

Οὔτε ἂν εἴμαστε μαθητές Του ἢ νομίζωμε ὅτι ἀνήκομε σ' Αὐτόν, σωθήκαμε, δικαιωθήκαμε. Οὔτε ἂν νομίζωμε ὅτι δὲν ἔχομε σχέσι μ' Αὐτόν, ἀπαλλαγήκαμε ἀπὸ τὴν κρίσι τὴν παγκόσμια.

Ἡ μικρή, ἡ ψεύτικη δύναμι ἀμύνεται κοσμικά, θρασύδειλα. Ἡ ἀληθινὴ δύναμι, ποὺ

νικᾶ τὸν θάνατο, παρουσιάζεται ὡς τέλεια ἀδυναμία, ἄοπλη καὶ ἀπροστάτευτη. Δὲν ἀντιστέκεται στοὺς ἐμπαιγμούς, στὸ μαστίγωμα, στὴν «ἀποτυχία», στὸν σταυρό. Δὲν εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»[26]. Καὶ σώζει τὸν κόσμο.

Ἐάν κάτι στηρίζεται σὲ κάτι ἀνθρώπινο, κτιστό, αὐτὸ θὰ διαλυθῆ, θὰ καταρρεύση μέσα στὸν χρόνο. Καὶ μαζί του θὰ καταρρεύση καὶ αὐτὸς ποὺ τὸ προσφέρει καὶ αὐτὸς ποὺ δέχεται αὐτὸ τὸ σχετικὸ καὶ ἀπατηλὸ ὡς ἀλήθεια.

Ἀντίθετα, ἂν κάτι δέχεται τὴ δοκιμασία καὶ τὸν ἴδιο τὸν θάνατο ὡς ἀφορμὴ νίκης καὶ χαρᾶς, δηλαδὴ ἂν γεννιέται χαρούμενα καὶ παντοκρατορικὰ -ὡς εὐλογία γιὰ ὅλους- μέσα ἀπὸ τὴν τελικὴ δοκιμασία τοῦ θανάτου, αὐτὸ δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ καταστραφῆ. Γιατὶ κάθε δοκιμασία, καὶ ὁ ἴδιος ὁ θάνατος, εἶναι ἡ μήτρα ποὺ τὸ γεννᾶ.

Αὐτὸ τὸ δέχεται ἡ ἀνθρώπινη φύσι βαθιά, τοῦ ἔχει ἐμπιστοσύνη, καὶ σ' αὐτὸ στηρίζεται.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὴ δύναμι τῆς κενωτικῆς ἀγάπης

Ἡ Ἐκκλησία δίδει τὴ μαρτυρία αὐτῆς τῆς φιλανθρώπου δυνάμεως, ἡ ὁποία «ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται»[27]. Αὐτὴ ἡ ἀσθένεια, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πλησμονὴ τῆς δυνάμεως, αὐτὴ ἡ δύναμι, ἡ ὁποία δὲν φοβᾶται καμμιὰ ἀπειλὴ καὶ δὲν εἶναι ταυτόχρονα ἀπειλὴ γιὰ κανένα...

Ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸν λόγο, γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχη καμμία παρεξήγησι γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι ὁ Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς τῶν ψυχῶν μας, ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία παρουσιάζει τὸν Χριστὸ ὡς Βασιλέα τῆς Δόξης, ὄχι στὴν Ἀνάστασι, ἀλλὰ τὸν Χριστό, ὅταν εἶναι νεκρός, γυμνός, καρφωμένος ἐπάνω στὸ ἀτιμωτικὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖο ἔγινε ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ ὁ Κύριος, εὑρισκόμενος νεκρὸς καὶ γυμνὸς πάνω στὸν Σταυρό, δὲν εἶναι κάποιος ὁ ὁποῖος νικήθηκε ἀπὸ τὰ καρφιὰ καὶ τὸ μίσος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἶναι ὁ «Βασιλεύς τῆς Δόξης», ὁ ὁποῖος ἑκούσια προσφέρεται, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἄλλοι.

Ἡ ἀληθινὴ δόξα φανερώνεται στὴν ταπείνωσι, τὴ θυσία τῆς ἀγάπης.

Ὁ ἄνθρωπος, ἄσχετα ἂν πιστεύη ἢ δὲν πιστεύη, (ἂν νομίζη ὅτι πιστεύει ἢ νομίζη ὅτι δὲν πιστεύει) ἐπιποθεῖ τὴν κατὰ χάριν θέωσι, αὐτὸ τὸ ἀπερίγραπτο ποὺ χαρίζει ὁ Θεάνθρωπος.

Ὁ,τιδήποτε τοῦ δοθῆ ποὺ δὲν ἔχει τελικὸ σκοπὸ τὴ θέωσι εἶναι ἀνάξιο τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑποτιμητικό, καὶ γι' αὐτὸν ποὺ τὸ δίδει, καὶ γι' αὐτὸν ποὺ τὸ παίρνει, γιατὶ δὲν

νικᾶ τὸν θάνατο.

Ἀναπαύεται ὁ ἄνθρωπος, ὄχι ὅταν στρατεύεται μὲ κάποιους ἐναντίον κάποιων ἄλλων, ἀλλὰ ὅταν στρατεύεται μὲ ὅλους γιὰ ὅλους. Ὅταν στρατεύεται μὲ τὸν Ἐσταυρωμένο, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ φίλοι του· καὶ φίλοι του εἶναι ὅλοι, καὶ αὐτοὶ ποὺ Τὸν σταυρώνουν[28].

Μιὰ ἄλλη ἀγωγή, μιὰ ἄλλη θεολογία, μιὰ ἄλλη ἐπιβολή, μιὰ ἄλλη ἐπανάστασι. Ἀνατροπὴ τῶν πάντων. Μέσα στὴ θεία Λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεανθρώπου δὲν ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχή: νὰ σὲ φάω, γιὰ νὰ ζήσω, ἀλλά: «Φάγετε τὸ σῶμά μου, πίετε τὸ αἷμά μου»[29], γιὰ νὰ ζήσετε ἐσεῖς. Ἔτσι, τρέφεται ὁ ἄνθρωπος μὲ οὐράνια τροφὴ καὶ εὐφροσύνη. Καὶ ἡ κατάληξι, ἡ εὐλογία, εἶναι νὰ γίνη ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος Χριστὸς κατὰ χάριν. Καὶ χαίρεται τότε, γιατὶ νοιώθει ὅτι ἡ ὕπαρξι, ἡ ζωή, ὁ λόγος του, μπορεῖ νὰ θρέψη, νὰ ἐνισχύση τὸν ἄλλο. Νοιώθει ὅτι ὁ λόγος, ἡ παρουσία του, εἶναι τροφὴ φαγώσιμη καὶ ποτὸ πόσιμο, γιὰ νὰ χορτάση καὶ νὰ ξεδιψάση ὁ ἄλλος, ὁ ξένος, ὁ ἄγνωστος, ὁ πονεμένος, ὁ κλαμμένος, ὁ πραγματικός, ὁ ἀληθινὸς καὶ ἀκριβός, ὁ ὅλος ἑαυτός του.

Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς: νὰ φθάση στὴν ὡριμότητα, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ δοθῆ, νὰ προσφερθῆ στὸν ἄλλον.

Μεγάλοι συγγραφεῖς, δημιουργοί, ἅγιοι... Αὐτοὶ ποὺ παρηγοροῦν τὸν ἄνθρωπο. Ἐπισκέπτονται προσωπικά, διακριτικά, τὸν πονεμένο, τὸν μοναχικό, τοῦ κάνουν συντροφιά, τοῦ προσφέρουν τὸν ἑαυτό τους (ὄχι τὰ αὐτῶν, ἀλλὰ αὐτούς). Ἔχει γίνει τὸ εἶναι τους, τὸ ἦθος τους, ἡ πνοὴ ποὺ ἄφησε ἡ ζωή τους, τροφὴ φαγώσιμη, ποτὸ πόσιμο, πνεῦμα παρακλήσεως.

Αὐτοὶ παρηγοροῦν ὅλους. Ζοῦν, ἔτσι, τὴν αἰώνια ζωή, ποὺ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ἀγάπης, ἡ ζωὴ ποὺ ἁπλώνεται πέρα ἀπὸ τὴ φυλακὴ τῆς φιλαυτίας, ποὺ καταδικάζει σὲ κόλασι πνιγμοῦ καὶ θανάτου τὸν ἄνθρωπο.

Μικροὶ συγγραφεῖς, μικροὶ ἄνθρωποι... αὐτοὶ ποὺ εἶναι κλεισμένοι στὸν ἑαυτό τους, θαμπωμένοι ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τους, τὴν ἐξυπνάδα ἢ τὴν «ἁγιότητά» τους. Τοὺς αφήνει ὁ κόσμος μόνους, καὶ προχωρεῖ παραπέρα.

Μὲ τὴ σάρκωσι τοῦ Θεοῦ Λόγου γίνεται αὐτὸ τὸ θαῦμα: ἡ δόξα τῆς Θεότητος γίνεται δόξα τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Καὶ λάμπει κατὰ τὴ Μεταμόρφωσι τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου. Λάμπουν καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ Κυρίου.

Τὸ νὰ δεχθῆ ὁ ἄνθρωπος αὐτὴ τὴ δόξα, αὐτὴ τὴ χάρι, τὴν πνευματικὴ αὐτὴ ἀνάπαυσι, αὐτὸ εἶναι ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ εἶναι ἡ δύναμι ποὺ ξεπερνᾶ τὸν θάνατο.

Καὶ ὅταν ἔλθη ἡ ὥρα τοῦ τέλους γιὰ τὸν ἄνθρωπο αὐτόν, αὐτὴ ἡ χάρι, ἡ ἀνάπαυσι, δὲν χωρίζεται οὔτε ἀπὸ τὴν ψυχὴ οὔτε ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὴ ἡ ἴδια χάρι μένει στὸν τάφο τοῦ Ἁγίου, στὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου.

Ἔτσι, ἀπὸ τὴν ψυχή του ἔρχεται ἡ ἴδια χάρι καὶ εὐλογία ἡ ὁποία ἔρχεται καὶ ἀπὸ τὰ ἅγια λείψανά του, ἀπὸ τὸν τάφο του, ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ νοὸς καὶ τῶν χειρῶν του. Ἡ ὕλη, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἡ ὁποία ἁγιάσθηκε διὰ τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τῶν Ἁγίων Του, εἶναι ἔμπλεως τῆς θείας χάριτος[30].

Ζώντας στὸ Ἅγιον Ὄρος αἰσθάνεσαι τὴν παρουσία αὐτῆς τῆς χάριτος καὶ εὐλογίας τῶν Ἁγίων νὰ προχέεται ἀπὸ ὅλη τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα των. Γιατὶ οἱ ναοὶ τούς ὁποίους ἔκτισαν, οἱ εἰκόνες ποὺ ἱστόρησαν, τὰ μουσικὰ μέλη ποὺ συνέθεσαν, τὰ ποιήματα ποὺ συνέταξαν, εἶναι ἔμπλεα τοῦ θείου κάλλους, ποὺ ἀναπαύει καὶ τρέφει τὸν ἄνθρωπο.

Τὰ προγράμματα ζωῆς καὶ τὰ τυπικά τῶν ἀκολουθιῶν τὰ ὁποῖα ἐθέσπισαν καὶ ἐφήρμοσαν εἶναι θεῖα δωρήματα, γιατὶ εἶναι ὑπαγορευμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο νὰ ζήση, νὰ ἡσυχάση, νὰ ὡριμάση, νὰ πῆ ἕνα «Κύριε ἐλέησον» μὲ ὅλη του τὴν καρδιά, καὶ νὰ βγῆ ἕνα «δόξα τῷ Θεῷ» ἀπὸ ὅλη του τὴν ὕπαρξι.

Καὶ αὐτὸ ποὺ ἐν τέλει δίδει ἕνας Ἅγιος, δὲν εἶναι τὰ καλά του λόγια καὶ οἱ καλές του σκέψεις -γιατὶ ὅλοι μποροῦμε νὰ ποῦμε καλὲς σκέψεις- ἀλλὰ τὸ ὅτι διὰ τοῦ λόγου ἢ διὰ τῆς σιωπῆς του, διὰ τοῦ ἔργου του ἢ τῆς ἀπραξίας του, διὰ τῆς ζωῆς καὶ διὰ τοῦ θανάτου του μεταδίδει τὴν ἀνάπαυσι καὶ βεβαιότητα ὅτι «ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν»[31], καὶ ὁ θάνατος νικήθηκε.

Βίωσι τοῦ συνοδικοῦ, Τριαδικοῦ πολιτεύματος

Δεχόμαστε λίγη ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία εἶχε ὁ Κύριος «πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι»[32]. Καὶ αὐτὴ ἡ ἄχρονη καὶ ἄκτιστη δόξα ἀπαθῶς μερίζεται καὶ ὁλοσχερῶς μετέχεται[33].

Ὅταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος παίρνη μία χάρι, μία ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δέχεται δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὅλη τὴ νοητὴ λαμπηδόνα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὅπως καὶ στὴ θεία Κοινωνία, ὅταν δέχεσαι ἕναν ἅγιο μαργαρίτη, ἕνα ἐλάχιστο τεμάχιο τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, δέχεσαι ὁλόκληρο τὸν Χριστό.

Καὶ πραγματοποιεῖται αὐτὸ ποὺ βαθιὰ ἐπιθυμοῦμε: Καθένας δὲν ἔχει ἕνα τμῆμα,

μηχανικὰ χωρισμένο, ἀλλὰ ἔχει τὸ ὅλον, θεϊκὰ δοσμένο. Ὁ κάθε ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἕνα τμῆμα τοῦ ὅλου, ἀλλὰ τὸ ὅλον ἀνακεφαλαιώνεται μέσα στὸν καθένα. Ἔτσι, διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς χάριτος, διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς δωρεᾶς, ὁ καθένας ἐλευθερώνεται, γιατὶ δέχεται τὸ ὅλον, καὶ ταυτόχρονα ὅλοι ἑνωνόμαστε, γιατὶ ἀντιπροσωπεύομε τὸ αὐτὸ πλήρωμα. Ὑπάρχει μιὰ περιχώρησι τῆς ἀληθινῆς ἑνότητος καὶ τῆς ἀληθινῆς ἐλευθερίας.

Ἔτσι, δὲν ἔχομε μόνο τὴ μετάβασι ἀπὸ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ σοφία στὴ μωρία τοῦ κηρύγματος, ποὺ εἶναι ἡ βίωσι τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ ἔχομε καὶ τὸ ξεπέρασμα τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν πραγμάτωσι τοῦ συνοδικοῦ πολιτεύματος, ποὺ εἶναι ἡ κατὰ χάριν βίωσις τοῦ Τριαδικοῦ τρόπου ὑπάρξεως στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία.

Εἴσοδος στὴ θεία μυσταγωγία τῆς ζωῆς

Στὴ θεία λατρεία, καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα, εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τῆς ζωῆς μας. Οἱ θεοφόροι Πατέρες, θεολόγοι καὶ μουσουργοί, κάτοχοι τῆς ἀρχαιοελληνικῆς παιδείας καὶ ὄργανα τοῦ Πνεύματος, τὰ πάντα καλῶς καὶ ὑπερκάλλως διαταξάμενοι[34], μᾶς προσκαλοῦν δαιτυμόνας εἰς τὴν ψυχοτρόφον Τράπεζαν.

Διὰ τῆς θείας ἁρμονίας ὅλων ὅσα ἀκοῦμε, βλέπομε, γευόμεθα καὶ πράττομε, δὲν παρακολουθοῦμε κάποια ἀναπαράστασι -ἔστω καὶ μὲ κλασικὴ ἠθοποιΐα- παρελθόντων γεγονότων, ἀλλὰ μετέχομε στὴν ἱερουργία τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας, ὅπου δὲν ἔχομε σκιὰ συμβόλου, ἀλλὰ πράγματος ταυτότητα[35]. Ἔχομε τὸ ξεπέρασμα -ἂν θέλετε- καὶ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καὶ τὴν εἴσοδό μας σὲ μιὰ πανάγια καὶ θεία πραγματικότητα, ποὺ εἶναι ἐνσάρκωσι τῆς θεολογίας.

Στὴ ζωὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπολαμβάνομε μὲ ὅλη μας τὴν ὕπαρξι τὶς εὐεργετικὲς συνέπειες καὶ τὴν εὐλογία ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὁ ὁποῖος θέλει παντοῦ καὶ πάντοτε τῆς Ἑαυτοῦ σαρκώσεως νὰ ἱερουργῆται τὸ μυστήριο[36].

Ὑπάρχει μιὰ πορεία ζωῆς μὲ ἀτελεύτητη ἐπέκτασι. Στὸ τέλος ἔχομε τὸ ξεπέρασμα, ὄχι μόνο τῆς φιλοσοφίας, ὄχι μόνο τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ὄχι μόνο τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, ἀλλὰ ἔχομε καὶ τὸ ξεπέρασμα τῆς ἴδιας τῆς προσευχῆς. Καὶ ὅπως λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σῦρος, οἱ Ἅγιοι στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν δὲν προσεύχονται, ἀλλὰ «αὐλίζονται ἐν τῇ εὐφραινούσῃ δόξῃ»[37].

Καὶ νοιώθεις καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος ὅτι ἕνας ἀληθινὸς μοναχὸς δὲν προσεύχεται, ἀλλὰ ἔχει γίνει προσευχὴ ὅλη του ἡ ζωή, ὅλη του ἡ ὕπαρξι. Καὶ ἀπ' ὅλα, τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ ὑλικὰ -τὰ ὁποῖα ὑλικὰ εἶναι ἔμπλεα τῆς θείας χάριτος[38]- δέχεται τήν ἴδια χάρι

καί θέρμη, ἡ ὁποία τὸν βοηθεῖ νὰ ὡριμάση, νὰ ἡσυχάση.

Ἕνας ἁγιορείτης ἔγραφε: «Εἶναι σκάνδαλο αὐτὸ ποὺ ἔγινε καὶ μοῦ δόθηκε τό προζύμι τῆς Βασιλείας, ὁ πολύτιμος μαργαρίτης, τό δυναμικὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς.

Μοῦ δόθηκε τὸ λίγο μὲ τὸν πολὺ δυναμισμό. Μοῦ δόθηκε τὸ ἐλάχιστο, ποὺ εἶναι μέγιστο. Μοῦ δόθηκε αὐτὸ ποὺ δὲν τὸ ἀξίζω. Τώρα δὲν μένει τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ εὐχαριστῶ σ' ὅλη μου τὴ ζωή.

Μπῆκε μέσα στὰ σπλάχνα τῆς ὑπάρξεώς μου τὸ σπέρμα ποὺ αὐτομάτως[39] αὐξάνει. Κάθομαι, δουλεύω, κουράζομαι, ξεκουράζομαι μὲ ἕνα σκοπό: νὰ δώσω τὴ δυνατότητα σ' αὐτὸ τὸ σπέρμα νὰ αὐξηθῆ. Νὰ ἀπομυζήση κάθε ἰκμάδα ἀπὸ τὴ γῆ τῆς ὑπάρξεώς μου, καὶ νὰ βλαστήση, νὰ βγῆ ἀπὸ μέσα μου μιὰ ἄλλη ζωή, πιὸ δυνατή, ἅγια, σὲ χῶρο ἀφθαρσίας.

Ἂς μὲ ἐγκαταλείψουν ὅλοι καὶ ὅλα. Αὐτὸ τὸ ἕνα μοῦ δόθηκε. Δὲν φεύγει. Δέν χάνεται. Αὐτὸ μοῦ ἔμαθε νὰ βλέπω καθαρά. Νὰ ἀγαπῶ ἀνυστερόβουλα. Νὰ φεύγω καὶ νὰ ἔρχωμαι μὲ τὴν ἴδια κίνησι. Νὰ ἀφήνω τοὺς ἄλλους ἐλεύθερους, καὶ τότε ἀκριβῶς νὰ εἶναι ποὺ τοὺς ἔχω δίπλα μου καὶ μέσα μου.

Δὲν ἀπομένει, παρὰ μόνο εὐχαριστία καὶ δύσις. Νὰ φεύγω πιά. Ἐφ' ὅσον ἄρχισε νὰ δουλεύη μέσα μου αὐτὸ τὸ μυστικό προζύμι ποὺ κάνει τὴ δύσι ἀνατολή, τὴν ἀπώλεια εὕρεσι καὶ τὸ ὕπαιθρο ζεστὴ φωλιά.

Ἔχω μιὰ σιγουριὰ καὶ ἀνάπαυσι γιὰ ὅλους τοὺς ἀδελφούς μου. Ἀφοῦ σ' ἐμένα -τὸν πιὸ ἀφιλότιμο καὶ σκληρὸ- φέρθηκε ἔτσι ἡ ἀπερινόητη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τί ἔχει νὰ κάμη γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα τόσο ἅγια παιδιά του, ποὺ δὲν παρόργισαν ποτὲ τὴν ἀγάπη του ὅσον ἐγώ;»

Δι' ὅλων αὐτῶν τὰ ὁποῖα λέμε δὲν θέλομε νὰ δώσωμε τήν ἐντύπωσι ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ οἱ ἁγιορεῖτες εἶναι κάτι τὸ ἄψογο.

Ἀντίθετα, μποροῦμε νὰ ποῦμε τὸ παρήγορο, ὅτι ὑπάρχουν πάρα πολλὲς ἀδυναμίες ἀνθρώπινες, καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτό, καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι ἀνθρώπινο. Ἂν ἦταν ἄψογο καὶ οἱ ἁγιορεῖτες ἀναμάρτητοι, τότε θὰ ἦταν κάτι ὑπεράνθρωπο· καὶ ἄρα, ἀπάνθρωπο. Ἀλλά, παρ' ὅλες τὶς ἀδυναμίες πού ἔχομε, νοιώθομε ὅτι τὸ Ὄρος εἶναι ἅγιο, ἐπειδὴ ἡ καρδιά του εἶναι ἡ θεία Λειτουργία, ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα, οἱ Ἅγιοι.

Αὐτὸ τὸ μοναδικὸ ποὺ ὑπάρχει στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὸ ὁποῖο τὸ κρατᾶ στὴ ζωὴ πάνω ἀπὸ χίλια χρόνια, καὶ κρατᾶ στὴ ζωὴ καὶ τοὺς κεκοιμημένους, εἶναι ὄχι τὸ ἀνθρώπινο, ἀλλὰ τὸ θεανθρώπινο· εἶναι ἡ ξένη ζύμη τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἡ ὁποία μεταμορφώνει ὅλο τὸν ἄνθρωπο καὶ ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀναπαύεσαι στὸ Ἅγιον Ὄρος ὡς ἄνθρωπος, γιατὶ σώζεται ὁ ἄνθρωπος. Ἀναπαύεσαι, γιατὶ νοιώθεις τί ἀγαλλίασι μπορεῖ νά προσφέρη τὸ Ἅγιον Ὄρος σὲ κάθε ἄνθρωπο.

Καὶ ὅταν σᾶς λέω ἕναν καλὸ λόγο γιὰ τὸ Ὄρος, χαίρομαι, γιατὶ εἶναι καλὸς λόγος γιὰ τὸν καθένα ἄνθρωπο, δὲν εἶναι καλὸς λόγος γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῶν Ἁγίων, εἶναι γνήσια, γιατὶ παρέχει ἐλευθερία στὸν ἄνθρωπο. Καὶ ἡ ἐλευθερία ποὺ παρέχεται εἶναι αὐθεντική, γιατὶ εἶναι πλήρης ἀπὸ τὴ διακριτικὴ παρουσία τῆς ἀγάπης, ποὺ σὲ ρίχνει στὸ φιλότιμο καὶ σοῦ δίδει κουράγιο νὰ ἀγωνιστῆς.

Δὲν ὑπάρχει τὸ πνεῦμα ποὺ χωρίζει στενόκαρδα. Οὔτε ἐκεῖνο ποὺ φανταστικὰ ἀγκαλιάζει καὶ ἀνέχεται τὸν ἄνθρωπο, ἐγκαταλείποντάς τον στὸ κενό.

Ὑπάρχει ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία ποὺ λιώνει τὰ πιὸ σκληρὰ μέταλλα. Ὄχι ἁπλὴ συζήτησι γιὰ τέτοια κατάστασι.

Ὑπάρχει ἡ μέγιστη θερμοκρασία τῆς ἀγάπης, ποὺ ξεπερνᾶ τὸν καύσωνα καὶ τὸ ψύχος, καὶ ἀποτελεῖ τὴν πυρένδροσο κάμινο τοῦ Πνεύματος, ποὺ θερμαίνει καὶ δροσίζει μὲ τὴ θέρμη καὶ τὴ δροσιὰ τῆς θείας στοργῆς.

Αὐτὴ ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία τῆς θυσιαστηρίου ἀγάπης ἱερουργεῖται μέσα στὴ θεία Λειτουργία, στὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα καὶ στὴν καρδιὰ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἁγίου, ποὺ λάμπει μὲ τὴν ἀστραπὴ τῆς Θεότητος.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι καθόλου εὔκολο νὰ φτάσης σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, ὅπου ξεπερνοῦνται οἱ ὅροι τῆς φύσεως. Φτάνουν λίγοι.

Ἐφ' ὅσον ἔφτασαν αὐτοὶ οἱ λίγοι, τῆς ἴδιας ὅμως μ' ἐμᾶς φύσεως, φθάσαμε καὶ μεῖς, γιατὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὸν ἀληθινὸ καὶ ἄγνωστο ἑαυτό μας.

Ἔχουν τέτοια στοργὴ ἀγάπης καὶ τέλεια δύναμι ἐλεημοσύνης, ποὺ μετὰ δακρύων προσεύχονται γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, τὴν κτίσι, γιὰ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας[40]. Καὶ αὐτό, ὄχι μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ. Εἶναι χαραγμένες μὲ πῦρ ἄκτιστο οἱ θεῖες αὐτὲς ἐμπειρίες πάνω στὸ σῶμα τῆς ὑπάρξεώς των.

Ἕνας πονεμένος, ἕνας ποὺ ζητᾶ τὰ τίμια καὶ μένοντα, δέχεται τὸ μήνυμα αὐτὸ τῆς ἀγάπης.

Καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλοι, οἱ μέγιστοι, συμπεριφέρονται ὡς μικροί, ἀσθενεῖς καὶ ἐλάχιστοι. Μόνο ἀγαποῦν καὶ σέβονται. Καὶ τὸ επικίνδυνο εἶναι ὅτι μᾶς σέβονται πιὸ πολὺ ἀπ' ὅ,τι ἀξίζομε.

Γι' αὐτὸ δὲν φωνάζουν. Ὁ λόγος τῆς ἐμπειρίας τους μεταδίδεται ἐν σιγῇ, γιὰ νὰ τὸν παίρνουν αὐτοὶ ποὺ θέλουν καὶ διψοῦν. Καὶ γιὰ νὰ μένουν ἥσυχοι, νὰ μὴν ἐνοχλοῦνται αὐτοὶ ποὺ δὲν θέλουν ἢ δὲν ἔφθασε ἀκόμη ἡ ὥρα τους νὰ τὸν δεχθοῦν.

«Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα»[41] «οἱ πολλοί ἐσμεν»[42]». Ἐνῶ ὁ καθένας μας εἶναι κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασμένος, ταυτοχρόνως, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, «ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ἐσχάτων μία τις τοῦ Ὄντος διήκει εἰκὼν... διὰ τοῦτο εἷς ἄνθρωπος κατωνομάσθη τὸ πᾶν γένος ἀνθρώπων»[43].

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἕνα ἄνθρωπο, ποὺ εἶναι ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος, καθένας μας ἀντιπροσωπεύει ἕνα μέλος αὐτοῦ τοῦ σώματος. Καὶ μποροῦμε ἴσως νὰ ποῦμε ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔχει τή θέσι κάποιου ἐνδοκρινοῦς ἀδένος, ὁ ὁποῖος ἐκκρίνει ἕνα ἐλάχιστο ὑγρὸ ποὺ ρυθμίζει τὴν ὁμαλὴ λειτουργία αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ.

Τοὺς ἐνδοκρινεῖς ἀδένες τοῦ σώματός μας δὲν τοὺς βλέπομε, καὶ δὲν χρειάζεται νὰ τοὺς δοῦμε. Αὐτὸ ποὺ ἔχει σημασία, εἶναι νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ λειτουργοῦν σωστά. Ἔτσι ἀντιλαμβανόμεθα, διά τῆς ὑγείας τοῦ εἶναι μας, τὴν εὐεργετικὴ σημασία τῆς ὑπάρξεώς των.

Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου βλέπομε, αἰσθανόμεθα ὅτι καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι μακριά, καὶ ταυτόχρονα βρίσκεται μέσα μας. Ἡ ἐπαφὴ καὶ ἡ ἐγγύτης ρυθμίζεται καὶ νοεῖται διαφορετικά.

Νὰ μὲ συγχωρέσετε ποὺ σᾶς κούρασα. Δὲν μποροῦσα νὰ κάνω διαφορετικά. Ἀλλὰ ἡ ἀνάπαυσι βρίσκεται στὸ ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾶ, καὶ ἔτσι μποροῦμε νὰ ζήσωμε.

Τελειώνοντας θέλω νὰ ἀναφερθοῦμε πάλι στὴν Εὐρώπη: Ἡ Εὐρώπη ποὺ ὀνομάζεται χριστιανική, ὅπως λέμε. Ἡ Εὐρώπη, ποὺ θέλει νὰ ἑνώση τοὺς λαούς της καὶ νὰ πάρη ἡγετικὴ θέσι στὸν κόσμο. Θὰ ἀκολουθήση τὸ παράδειγμα τῶν «δοκούντων ἄρχειν τῶν ἐθνῶν»[44], ποὺ κατακυριεύουν τῶν ἀνθρώπων; Ἢ θὰ ἀκολουθήση τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, ποὺ θυσιάζεται γιὰ νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος;

Καὶ οἱ μὲν Σοβιετικοὶ εἶχαν τὴν ἐντιμότητα νὰ ποῦν ὅτι εἶναι ἄθεοι. Ἐμεῖς, ποὺ ὀνομάζομε τὸν ἑαυτό μας Χριστιανό, θά ἔχωμε τὴν ἀντίστοιχη ἐντιμότητα νὰ πολιτευθοῦμε ἀξίως τοῦ λόγου καὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ Κυρίου; Ἐὰν ναί, τότε ἡ προσπάθεια τῆς Εὐρώπης θά στεφθῇ δι' ἐπιτυχίας, γιατὶ θὰ εἶναι ἀφορμὴ παρακλήσεως διὰ τοὺς ἐγγὺς καὶ διὰ τοὺς μακράν.

_____

[1]

[2] Ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας.

[3] Ματθ. 16, 26

[4] Β΄ Κορ. 12, 2.

[5] Βλ. Λόγος εἰς τὴν Κοίμησιν, 2, Στὸ Νικολάου Καβάσιλα, Ἡ Θεομήτωρ, ἔκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας », Ἀθῆναι ^{2}1974, σσ. 168-170.

[6] Λουκ. 1, 38.

[7] Α΄ Κορ. 1, 22-23.

[8] Β΄ Κορ. 5, 17.

[9] Ματθ. 27, 51.

[10] Γαλ. 6, 15.

[11] Γαλ. 3, 13.

[12] Α΄ Κορ. 1, 21.

[13] Ἰω 12, 24.

[14] Δοξαστικὸν τῶν Αἴνων τῆς Κυριακῆς τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, Πεντηκοστάριον.

[15]

[16] Ἰω. 6, 45.

[17]

[18]

[19] Ἰω. 4, 14.

[20] Ἰω. 7, 38-39

[21] Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Φιλοκ., τομ. Β΄, σ. 92.

[22] Μαρκ. 10, 42-45.

[23] Ἰω. 12, 47-48.

[24] Ἡράκλειτος, Testimonia 16, 37.

[25] Ἰω. 12, 31.

[26] Ἰω. 18, 36.

[27] Β΄ Κορ. 12, 9.

[28] Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, P. G. 96, 577.

[29] Βλ. Ματθ. 26, 26.

[30] Βλ. Λόγος εἰς τὰς ἁγίας Εἰκόνας, Ι, 16, 16-17.

[31] Ἐξαποστειλάριον Ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

[32] Ἰω. 17, 5.

[33] Βλ. Μ. Βασιλείου, Περὶ Ἁγίου Πνεύματος, 9, 22.

[34] Βλ. Συναξάριον τῆς Μ. Πέμπτης.

[35]

[36]

[37]

[38] Βλ. Ἰω. Δμασκηνοῦ, Πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας Εἰκόνας,

[39] Πρβλ. Μαρκ. 4, 28.

[40] Ἀββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σῦρος, Λόγος πα΄, σ. 306.

[41] Ἐφ. 4, 4.

[42] Α΄ Κορ. 10, 17.

[43] Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου 185, 47.

[44] Μαρκ. 10, 42.

Ο αρχιμανδρίτης Βασίλειος (Γοντικάκης) είναι Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Ιβήρων του Αγίου Ορους.